

Kronik

Juli - september 1995

Nyt musikfund - messe fra 1500-tallet!

Som endnu et resultat af sine studier i musikken fra Renaissance har Det kongelige Biblioteks forskerstipendiat, Ole Kongsted, identificeret en stor og så godt som komplet overleveret fyrstelig musiksamling fra midten af 1500-tallet i Rostocks Universitetsbibliotek. Samlingen - som er en del af, hvad der har vist sig at være det største og ældste intakte bibliotek fra Renaissance fra det baltiske område - stammer fra hertug Johann Albrecht I's hof i Schwerin. Biblioteket - der omfatter o. 6.000 bind - en for sin tid endog meget stor bogsamling - er anlagt i årene ca. 1550 - ca. 1575; det indeholder en række unica og har vist sig at være en ganske enestående kilde til vor viden om Renaissancens hofmusik-kultur i Balticum.

Blandt de værker, som musikforskningen ikke kender fra andre kil-

der, er en række kompositioner af Christian III's hofkapelmester, nederlænderen Josquin Baston, heriblandt en 4-stemmig messe: „*Missa super Bewahr mich, Herr*“ fra midten af 1550'erne!

Baston var født i Flandern. Senere var han dels ansat som „altist“ (kontratenor) ved kejserhoffet, dels ved det kurfyrstelige hof i Dresden, inden han kom til København i 1557. Da Christian III døde i 1559, rejste han videre til Erik 14.s hof i Stockholm, hvor han opholdt sig endnu i 1565.

Bastons messe er den *hidtil ældste kendte messe* af en komponist med tilknytning til Danmark. Det drejer sig om en polyfon latinsk „parodimesse“; betegnelsen refererer til den praksis, at en anden musikalsk komposition ligger til grund for det pågældende værk. I dette tilfælde er den komposition, som messen er bygget op over, en af

Quiescentia (Superius)

Kyrie eleison

Christe eleison

Kyrie eleison

Et in terra pax hominibus bonae voluntatis laudamus te benedicimus te adoramus te glorificamus te

Sopranstemmen af messens første del: *Kyrie* og begyndelsen af det efterfølgende *Gloria*. Manuskriptet stammer fra o. 1555.

1500-tallets slagere: motetten „Behahr mich, Herr“ af en forholdsvis ukendt og i øvrigt ikke særlig betydelig komponist, Stephan Zirler. -

Fundet og historien om hertugens hidtil upåagtede musiksamling er indarbejdet i udstillingen „Stadt und Hof. Schwerin als Residenzstadt im 16. Jahrhundert“, som er tilrettelagt af Dr. A. Sander-Berke, Historisches Museum, Schwerin. Udstillingen åbnede i Schwerin 11. aug. 1995 og kunne ses indtil midt i oktober. Fundet har lige-

ledes givet anledning til en planlagt udgivelse af en katalog over musikaler fra 1500-tallet i Universitetsbiblioteket i Rostock; udgivelsen vil finde sted i et samarbejde imellem biblioteket i Rostock og Det kongelige Bibliotek.

I erkendelse af dette ny fonds betydning og med baggrund i de øvrige ældre musikalske kilder, det er lykkedes at fremdrage i de senere år samt den verden over stigende interesse for gammel musik, har Det kongelige Bibliotek besluttet at anlægge en ny serie

- *Musica Antiqua* - der vil kunne danne rammen om publikationen af den gamle musik. Serien er tilrettelagt i et samarbejde mellem Engstrøm & Sødrings Musikforlag A/S og Det kongelige Bibliotek. Første bind indeholder Bastons messe; denne udgivelse, som støttes af Augustinus Fonden, vil foreligge i løbet af efteråret. Kommende bind i denne serie, som vil udkomme regelmæssigt fra 1995, er støttet af Beckett-Fonden.

Det kongelige Bibliotek har i samarbejde med Museet på Sønderborg Slot og Renaissance-vokalensemblet Capella Hafniensis arrangeret en først-opførelse af messen - som formentlig ikke har lydt i 400 år! - ved en koncert på Sønderborg Slot 13. aug. Biblioteket har ligeledes taget initiativ til en indspilning af værket på CD på plademærket Kontrapunkt; denne blev indspillet i løbet af efteråret 1995.

Koncerten på Sønderborg Slot havde et dobbelt formål: dels blev Bastons messe præsenteret, dels fandt indvielsen af rekonstruktionen af orglet i Dronning Dorotheas kapel sted. Den i Sverige boende danske orgelbygger Mads Kjersgaard har bygget instrumentet, der ved koncerten blev spillet af Allan Rasmussen. Ved denne lejlighed var Hendes Majestæt Dronning

Ingrid - som sammen med A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal har bestøttet projektet - til stede.

Erhvervelser

Danske Afdeling

Fra seniorforsker Harald Ilsøe har Danske Afdeling modtaget som gave:

1. Otto Borchsenius: *Fra Fyrrerne. Litterære Skizzer*. Anden række. Kbh. 1880. Med dedikation til „Hr. Professor M. Goldschmidt.“ Bogen indlemmes i Dedikationssamlingen.

2. 3 velbevarede bind med følgende romaner af E. Marlitt: 1) *Amtmandens Pige*. Oversat <i> Østsjællands Folkeblad af O. H. Kjøge 1986. 218 s. 2) *Hedeprinsessen*. Roman i to Dele oversat af Sofie Horten. Østsjællands Folkeblads Føljeton. Kjøge 1896. 239+191 = 430 s. 3) *Kommerceraadens Hus*. Roman i to Dele oversat af Sofie Horten. Østsjællands Folkeblads Føljeton. Kjøge 1898. 454 s.

3. Fritz Reuter: *Landmandsliv*. Overs. fra plattysk af Rasmus Pedersen. Feuilleton til „Folketidenden“. Ringsted 1888-89. 328 + 331 + 396 = ialt 1055 s.

Håndskriftafdelingen

Brev fra H.C. Andersen til arkæolog Hjalmar Stolpe, dat. 31.12. 1858.

H.C. Andersen: manuskript til digt stilet til fru Collin.

Professor Søren Egerods efterladte papirer.

En samling manuskripter fra forfatteren Hjalmar Bergstrøm.

En samling breve fra diverse malere og forfattere til maleren Viggo Madsen.

En lille samling breve fra Thomsine Gyllembourg, Johan Ludvig Heiberg og Johanne Louise Heiberg.

Journalist Kaj Christensens efterladte papirer.

En samling breve og manuskripter fra forfatterinden Louise Neuhaus.

En samling breve til forfatteren Nils Nilsson fra forskellige forfattere.

8 breve fra Edvard Brandes til ministerfrue Agnes Hassing-Jørgensen, dat. 1919-26.

Upubliceret bibliografi over Knud Rasmussens forfatterskab.

En samling breve, personalia m.m. vedrørende familien Alberti.

Iøvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger og enkelte breve og manuskripter fra blandt andre H.C. Ørsted, Johs. V. Jensen, Paul la Cour,

Vilhelm Bergsøe, Hans Bendix, Herluf Bidstrup, Hilmar Wulff, Jens Baggesen, P.L. Møller, Adam Oehlenschläger og Sophus Michaëlis.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af nyerehvervelserne af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Kort- og Billedafdelingen

En samling stereoskopbilleder med sammenklappelig betragter, hidrørende fra guldsmed Axel Johansen. Fra fr. Elisabeth Printz.

Et album med amatør fotografier af skibe, søfart, etc. Fra Robert J. Widenmann.

Et album samt en mindre samling billeder med relation til familierne Hagemann og Gammeltoft. Fra grosserer John Hagemann.

En stor samling amatør fotografier, dias m.v. fra bl.a. Island og Grønland fra ca. 1930-ca. 1955 hidrørende fra bibliotekar, mag.scient. Johannes Grøntved. Fra fr. Helle Flandrup.

En samling portrætter m.v. vedrørende familien Agerlin, hidrørende fra direktør, dr. phil. Hilmar Ødum. Fra Eva og Jørgen Agerlin.

En samling glasnegativer og dias hidrørende fra biskop A. J. Rud og familie. Fra Aks. Fogh.

Det kongelige Biblioteks Luftfoto-sektion har erhvervet arkivet fra firmaet Dansk Luftfoto, der i årene 1986 til 1933 har foretaget ca. 230.000 optagelser over Danmark. Billederne er hovedsagelig skråoptagelser af gårde og fritliggende ejendomme, samt en del byoptagelser med industrivirksomheder o.lign. Arkivet supplerer hermed de allerede erhvervede samlinger fra Sylvest Jensen, Odense og Ålborg Luftfoto.

Billederne genfindes, som i flere af de øvrige samlinger, ved hjælp af oversigtskort, der indikerer, at der er foretaget optagelser i et område.

Alle billederne fra Dansk Luftfoto er i farve og findes i såvel negativer som prøvebilleder.

Der er endvidere erhvervet fotografier taget af: Henrik Brahe: 30 fotos, heraf 13 fra serien *The Pig* 1987, 3 fra serien *Uden titel* 1983, 1 fra serien *Hesbjerg* maj 1985 nr. 10, 8 fotos *studier til serien 23001*. 1988, 2 fra serien *The Roman Way Part One* 1988-92. Jette Lykke: 2 fotos fra serien *Places 2* 1994.

Musikafdelingen

Christian Albert Larsens kompositioner i manuskript. Fra Knud-Erik Kengen.

Georg Hyllesteds kompositioner i manuskript fra Mogens Hyllested.

Spejlet af Fini Henriques. Fra Per W. Frellesvig.

Kompositioner i manuskript af komponisterne Karsten Fundal og Karl Aage Rasmussen, samt truffet aftale med Poul Ruders vedr. kompositioner fremover. De hidtidige musikautografer er indgået.

Komponisten Johannes Hansens manuskripter. Fra Arngod Heje Hansen.

Det kgl. danske Musikkonservatorium og Statens Institut for Blinde har overdraget afdelingen gaver i form af trykte noder og manuskriptnoder.

Orientalisk Afdeling

Orientalisk Afdeling har anskaffet 5 bind i faksimile af Dunhuang manuskripter fra russiske samlinger i Skt. Petersborg: *Ecang Dunhuang wenxian*. (Shanghai, 1992-94). Teksterne omhandler religiøse, historiske og økonomiske emner fra 5. årh. til 11. årh. Engländeren Sir Aurel Stein blev 1907 bekendt med en forseglede hule ved det buddhistiske grottekompleks i Dunhuang i den kinesiske Gansu provins. Den forseglede hule var proppet med gamle manuskripter og trykte tekster som havde været gemt dér siden det

11. årh. Siden da er langt den største del af disse tekster havnet i Paris og London. En forholdsvis stor samling af Dunhuang tekster blev 1914-15 bragt til Skt. Petersborg af Sergei Oldenburg og har hidtil nu været vanskeligt tilgængelige. Det kongelige Bibliotek har selv en lille bemærkelsesværdig samling af manuskripter fra Duhuang.

En faksimile-udgave af *Cheng shin moyuan* (Beijing, 1990) af Cheng Dayue fra 1606 i traditionel indbind i 12 bind opbevaret i 2 silke omvundne kapsler. Værket er en samling gengivelser af dekorationer og indskriptioner på tuschstænger og kager med kommentarer fra Mingtidens Kina. Dekorationerne omfatter billeder lige fra enkle stregtegninger af symboler til detaljeret tegnede bogillustrationer. Selv fire kristne kobberstik fra Vesten er gengivet.

En 3. binds ordbog med tegn, der forekommer på arkaiske broncer i Kina: *Jinwen da zidian* (Shanghai, 1995). Gengivelser af tegnvariationer på bronceinskriftioner før det kinesiske skriftsprog blev standardiseret. Værket er anbragt i en vinrød kapsel i traditionel stil med en broncemedaljon på første bind.

En samling originale farvebloktryk

af folkelige tryk, de såkaldte „Nytårstryk“ fra Fengxiang i Shaanxi provinsen (*Fengxiang muban nianhua xuan*, 1992). Billederne er dels religiøse, dels verdslige familiescener og operascener, der anvendes ved de kinesiske nytårsceremonier.

Besøg

4. aug. 1995 besøg af Ms. Kathy Brown.

8. aug. 1995 besøgte departementschef Ole Zacchi, Trafikministeriet, og generaldirektør Helge Israelsen, Post- og Telegrafvæsenet, biblioteket.

10. aug. 1995 fik Det kongelige Bibliotek besøg af fhv. kulturminister Grethe F. Rostbøll.

14. aug. - 15. sept. 1995 besøgte Johan Ellefsen fra Deichmanske Biblioteket i Oslo Boghistoriske Samlinger.

31. aug. 1995 besøgte et hold elever fra „Nøddeknækkeren“s fotolinie Kort- og Billedafdelingen.

4. sept. 1995 besøgte ARLIS/Norden i Danmark Kort- og Billedafdelingen og blev af medarbejderne orienteret om Billeddigitaliseringsprojektet.

9. sept. 1995 besøgte 24 personer fra Verein der Freunde der Stadtbibliothek Lübeck Det kongelige Bib-

liotek. Værter var direktør Erland Kolding Nielsen og forskningsbibliotekar Jesper Düring Jørgensen.

13. sept. 1995 besøgte et hold elever fra Folkeuniversitetet ved Lunds Universitet, Fotolinien, Kort- og Billedafdelingen for at se eksempler på tidlige fotografiske teknikker.

14. sept. 1995 besøgte bibliotekar Matilde Medina, Nationalbiblioteket i Madrid, Det kongelige Bibliotek.

I forbindelse med en samproduktion mellem L'Institut National de l'Audiovisuel (INA) og det franske télévision France 3 om en dokumentarfilm om Karen Blixen, har Jean-Noël Christiani foretaget research i Kort- og Billedafdelingen, der har leveret en stor del af billedmaterialet til fjernsynsprogrammet.

19. sept. 1995 fik Det kongelige Bibliotek besøg af landsbibliotekar Martin Næss, Færøerne.

Udlån til udstillinger

Skolen i Ribe- fortællinger 1145-1995, Ribe Katedralskole på Museum for Vikingetid og Middelalder, Ribe 13. juni 1995 - 4. febr. 1996. Lån fra Danske Afdeling.

From the Golden Age to the Present Day. Two Centuries of Danish Art & Craft, City Art Centre, Edinburgh, 11. aug. - 30. sept. 1995. Lån fra Bogbinderiet.

Haggadah faksimile-udstilling, Farum Bibliotek 31.8.-16.9.95. Lån fra Judaistisk Afdeling og Danske Afdeling.

Flora Danica, Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, juli-oktober 1995. Lån fra Kort- og Billedafdelingen og Udenlandske Samlinger.

Barndomsbyen - Odense i H.C. Andersens barndom, Odense Bys Museer, 6. okt. - 30. dec. 1995. Lån fra Kort- og Billedafdelingen, Universitetsbiblioteksafdelingen og Danske Afdeling.

Rawerts maleriske Rejse, Bornholms Museum, 25.9.- 1.12.1995. Lån fra Kort- og Billedafdelingen.

Fotogravure før og nu, Danmarks Grafiske Museum, 22. sept. - 12. nov. 1995. Lån fra Kort- og Billedafdelingen.

Claus Hinrich Christensen (1768-1841), Schleswig-Holsteinische Landesbibliothek, Kiel, 24. sept.- 22. okt. 1995. Lån fra Boghistoriske Samlinger, Universitetsbiblioteksafdelingen.

Personalia

Forskningsbibliotekar Kim Dan. Bj. Bengtson holdt 28. aug. og 4. sept. 1995 dobbeltforedraget *Logopædi og neurolingvistik* på Kommunehospitalet for lægerne på Rigshospitalets og Hvidovre Hospitals geriatriske afdelinger sammesteds.

Overbibliotekar Steen Bille Larsen deltog 16. sept. 1995 i Bibliotekshistorisk Selskabs studietur til Ribe med bl.a. besøg i Ribe Katedralskoles Bibliotek; er udpeget som medlem af bestyrelsen i LIBER Division on Pre-servation.

Cand. mag. Niels Brimnes er fra aug. 1995 ansat på deltid som medarbejder ved *Dansk historisk Bibliografi*.

Forskningsbibliotekar Henrik Dupont deltog 10.-15. sept. 1995 i *History of Cartography's* kongres i Wien. Udover kongressen afholdtes heldagsmøde i ISCEM (International Society of Curators of Early Maps).

Forskningsbibliotekar Henrik Horstbøll deltog den 18. sept. 1995 i stiftende møde for SHF's „Center for humanistisk Forskningsformidling“ (CHH) på Danmarks Lærerhøjskole, hvor centret frem til 1998 er beliggende; deltog 28.-30. sept. 1995 i forskernetværket „Nordisk politisk begrebshistorie“s konference *Katekese og Medborgerskab* ved Helsingfors Universitet med foredraget: *Katekismus og begrebshistorie: Den første almindelige lærebog i den kristne religion i Danmark-Norge 1737*; holdt foredrag om *Alfabetisering og kampen om kundskaben*, på den nordiske hi-

storiekonference „Ny Nordisk Historie“, Helsingfors Universitet 30. sept.-2. okt. 1995.

Førstebibliotekar Grethe Jacobsen blev interviewet i radioprogrammet *Viden om* (DR P1) 23. sept. 1995 kl. 15.00.

Afdelingsbibliotekar Lene Knudsen deltog 28.-29. sept. 1995 i Nordic-Baltic EDC (European Documentation Centres) seminar i Stockholm.

Overbibliotekar Karl Krarup deltog i konference vedr. *IT-politisk handlingsplan 1995* 4. sept. 1995 på Radisson SAS Scandinavia Hotel, arrangeret af Forskningsministeriet.

På Det danske historikermøde, der blev afholdt på Danmarks Lærerhøjskole i dagene 25.-26. aug. 1995, ledede forskningschef, dr. phil. John T. Lauridsen sektionen om dansk byudvikling i det 20. århundrede og holdt foredrag om *bykerneudviklingen siden 1945*.

Forskningsbibliotekar Poul Lübcke har den 14. sept. 1995 deltaget som medlem af en tværfaglig arbejdsgruppe under Teknologirådet ved fremlæggelsen af arbejdsgruppens rapport, *Magt og modeller: Om den stigende anvendelse af edb-modeller i de politiske beslutninger*, Teknologirådets rapporter 1995/4; er fra 1. juli 1995 indtrådt som medlem af „The International Advisory Board“ for *The International Kierkegaard Commentary*, redigeret af Professor Robert L. Perkins.

Direktør Erland Kolding Nielsen del-

tog 8. aug. 1995 i 1. møde på Det kongelige Bibliotek i planlægningskomitéen vedr. International Conference on National Bibliographic Services (ECNBS) 1997; deltog 13. aug. 1995 i indvielse af orgelbygger Mads Kjergaards genskabte renæssanceorgel i Dronning Dorotheas Kapel, Sønderborg Slot; deltog 23. aug. 1995 i 22. årsmøde i *Conference of Directors of National Libraries* (CDNL) i Istanbul, Tyrkiet; deltog 28. aug. 1995 i indvielse af ny bygning ved Landsarkivet for Fyn, Odense; deltog 13.-17. sept. 1995 i 9. årsmøde i *Conference on European National Librarians* (CENL) og i Schweizerische Landesbibliotheks 100-års jubilæum i Bern, Schweiz.

Førstebibliotekar Annika Salomonsen holdt foredrag om *Bellman og Danmark* på et seminar arrangeret af Folkeuniversitetet i Skærum Mølle 3. sept. 1995.

Afdelingsbibliotekar Esther Skaarup deltog 19.-22. sept. 1995 i det 21. møde for ledere af ISSN centre i Ljubljana, Slovenien.

På IAML Konferencen i Helsingør (*IAML = International Association of Music Librarians, Archives and documentation Centres*) 18.-23. juni 1995 deltog førstebibliotekar Eva-Brit Fanger og bibliotekar Klaus Møllerhøj i hele kongressen. Desuden deltog følgende medarbejdere fra Musikafdelingen i en eller to dage: Overassistent Birgit Bjørnum, biblioteksassistent Jens Egeberg, overassistent Kurt Ferré Andersen, overas-

sistent Kristine Krakus, bibliotekar Jytte Larsson, overassistent Else Musaeus, afdelingsbibliotekar Susanne Sugar samt overassistent Susanne Thorbek.

Direktør Erland Kolding Nielsen og overbibliotekarerne Steen Bille Larsen og Karl Krarup samt bibliotekar Susan Vejlsgaard deltog 3.-8. juli 1995 i LIBER Annual Conference and General Assembly i Leuven om *Electronic Resources and Quality Management*.

Direktør Erland Kolding Nielsen, overbibliotekar Steen Bille Larsen og førstebibliotekar Annika Salomonsen deltog 18.-27. aug. 1995 i 61st IFLA *General Council and Conference Istanbul 1995*, i Istanbul, Tyrkiet.

Småtryksafdelingen var på studietur til Universitetet i Oslo de 31. aug.-1. sept. 1995.

Direktør Erland Kolding Nielsen og overbibliotekarerne Steen Bille Larsen og Karl Krarup deltog 25.-27. sept. 1995 i årsmøde i Danmarks Forskningsbiblioteksforening om *Institution & Bibliotek. Former for organisatorisk samarbejde i fremtiden* i Middelfart.

Direktør Erland Kolding Nielsen, overbibliotekarerne Steen Bille Larsen og Karl Krarup og administrationschef Bodil Henriksen deltog 1. sept. 1995 i åbningsarrangementet i forbindelse med ombygningen af Statsbiblioteket i Aarhus samt i overbibliotekar Niels Marks 25 års jubilæum.